

визначення прибутку чи прибутковості у якості цілі організації по суті повинне нівелювати різницю між способами його отримання. А реально вона існує, оскільки ідеального прикладу відтоку капіталу з менш прибуткової галузі в більш прибуткову в природі не існує внаслідок дії цілого спектру інших факторів. З іншої сторони визнання прибутку у якості цільового показника ставить під загрозу відносини зі споживачами, оскільки методи максимізації прибутку не завжди відповідають їх інтересам.

В такому випадку логічно було б згадати про той факт, що історично основною властивістю економічної системи вважалась можливість створення прибутку, а отже і її функціонування зводилось переважно до використання цієї властивості. Розуміння

такої закономірності значно спрощує сприйняття поширеної практики управління підприємством на основі максимізації прибутку, а також усвідомлення обмеженості такого підходу. Враховуючи той факт, що реальних властивостей економічної системи безліч, основною задачею сучасних наукових досліджень повинен бути пошук можливостей визначення та споживання цих властивостей. Усвідомлення цього дає поштовх до пошуку нових підходів щодо трактування цілей економічної діяльності. Більше того, з огляду на зазначене, принциповими аспектами подальших наукових досліджень повинні стати вивчення природи формування синергетичних ефектів та розробка методологічних підходів щодо їх оцінювання та використання у якості критерії оптимізації управління.

Література

1. Чернецька О. В. Сутність та значення синергетичного ефекту в системі управління на підприємстві / О. В. Чернецька // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – №2. – С. 762-765
2. Водянка Л. Д. Синергетичний ефект у діяльності підприємств: класифікація та підходи до оцінювання / Л. Д. Водянка, І. В. Яскал // Вісник Хмельницького національного університету. Т. 1. – 2012. – №3. – С. 7-12
3. Підвальна О.Г. Синергійний ефект в менеджменті / О. Г. Підвальна, Н. О. Козяр // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2013. – № 3 [Електронний ре- сурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1865>.
4. Клейнер Г.Б. Эволюция институциональных систем / Г. Б. Клейнер. – ЦЭМИ РАН. – М.: Наука, 2004. – 240с.

УДК 336(330.3)

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА ЇЇ ОЗНАКИ

Присяжнюк С. В. – к.е.н., доцент

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

Сучасний економічний стан в Україні характеризується загальною фінансовою нестабільністю на фоні періодичної політичної та соціальної напруженості, інфляцією, що прискорюється, циклічними фазами спаду в галузях економіки. В таких умовах результати діяльності будь-якого підприємства мають суттєві коливання під впливом численних факторів. У зв'язку з цим підвищується залежність життєздатності підприємства від своєчасного та адекватного реагування на зміни зовнішнього і внутрішнього середовища.

Найбільш серйозним наслідком фінансової кризи на підприємствах є їх

банкрутство – явище притаманне сучасній економіці України. Воно супроводжується посиленням соціально-економічних проблем в суспільстві. Тому важливе значення має впровадження на підприємствах антикризової системи, спрямованої на своєчасне розпізнавання загрози банкрутства з метою його попередження.

Розгляд проблеми фінансової кризи на підприємстві займає належне місце у працях вітчизняних та зарубіжних дослідників: Бланка І.О., Василенко В.О., Крамаренко Г.О., Лігоненко Л.О., Поддєрьогіна А.М., Терещенко О.О., Чумаченко М.Г., Александрова Г.А., Аренса Е., Беляєва С. Г.,

Богданова А. А., Брігхема Є.Ф., Короткова Е.М., Родіонової Н.В., Стоуна Д. та інших. Досягнення у цій галузі науки досить вагомі. Але разом з тим подальші дослідження виявляють проблеми, які потребують вирішення. Відомі на сьогодні традиційні методи оцінки кризової ситуації мають певні недоліки: по-перше, неадаптованість зарубіжного інструментарію кризової діагностики до діяльності вітчизняних підприємств; по-друге, поширений управлінський підхід дає загальну характеристику кризовій ситуації, в той час, як прийняття рішень вимагає кількісного обґрунтування; по-третє, серед аналітичних показників діагностики банкрутства не виділено чітких критеріїв, орієнтованих на ідентифікацію ранніх ознак та глибини фінансової кризи; по-четверте, існує неузгодженість методичної та нормативно-правової бази антикризового регулювання в Україні.

Розгляд фінансової кризи з позицій сучасної теорії та практики організації фінансово-господарської діяльності підприємств показав, що зараз у сучасній фінансовій науці пріоритетною є концепція максимізації вартості корпоративних прав підприємства. Вона започаткована в США у 80-х роках минулого століття і ґрунтується на положенні про залежність ефективності у сфері фінансів від політики управління капіталом та від ринкового статусу підприємства. Отже, фінансова криза може бути обумовлена як прорахунками при формуванні капіталу, так і невдалим менеджментом.

Фінансову кризу слід розглядати як цілий комплекс взаємопов'язаних проблем, що виникають у сфері фінансів підприємства. Її перші негативні ознаки з'являються у вигляді порушення ліквідності - спочатку як окремих складових майна, а потім підприємства в цілому, чим започатковується процес порушення фінансової рівноваги. Оскільки ліквідність визначає якість матеріальної основи платоспроможності, то уповільнення процесу перетворення активів у засоби платежу резонансно обумовить порушення розрахунково-платіжної дисципліни суб'єкта господарювання. Відповідно уповільнення

оборотності майна та дефіцитний чистий грошовий потік підривають основи формування прибутку підприємства. Наслідком цього стає дефіцит рефінансування, вимивання власного капіталу перманентними збитками, втрата фінансової незалежності, яка виражається у незабезпеченні зобов'язань підприємства сукупною вартістю активів. Хронічна збитковість при одночасному збільшенні позикового капіталу призводить до зниження вартості підприємства - приведеної до теперішньої вартості потоку виплат кредиторам та акціонерам (власникам). Несвоєчасне застосування адекватних заходів по запобіганню розвитку фінансової кризи може призвести до падіння вартості підприємства нижче за суму зобов'язань кредиторам. Це означає, що акціонерний капітал «зникає». Саме цим характеризується фінансовий крах бізнесу, тобто настає повне банкрутство. Вартість підприємства може знизитися до рівня, нижчого навіть за ліквідаційну суму активів. Тоді ліквідаційна маса розглядатиметься як вартість підприємства, ліквідація якого є більш економічно доцільною, ніж його експлуатація. Тому, квінтесенцією розвитку фінансової кризи є банкрутство підприємства, яке веде до його ліквідації, що для власників означає повну втрату вкладеного капіталу. Отже, фінансова криза - це дисбаланс фінансової рівноваги підприємства, який породжений циклічним розвитком взаємопов'язаних та взаємообумовлених кризових явищ і веде до знецінення власного капіталу за відсутності адекватних антикризових заходів [1, с. 204].

Фінансову кризу можна розглядати як стимулюючий фактор до якісних перетворень в діяльності підприємства. Реалізація такої функції фінансової кризи ґрунтується на антикризовій стратегії, яка розроблена з урахуванням виявлених параметрів кризових процесів (глибини та швидкості) та ресурсного потенціалу підприємства. Часове обмеження для розробки та реалізації заходів фінансово-економічного оздоровлення пов'язане із своєчасністю розпізнавання кризових проявів. Цим обумовлюється необхідність та доцільність розробки системи раннього

виявлення та подолання фінансової кризи підприємств як раціонального інструменту антикризового управління. Призначення такої системи полягає в ідентифікації причинно-наслідкових зв'язків кризових процесів та застосуванні до них превентивних або санаційних заходів з метою збереження самостійної ефективно функціонуючої господарської одиниці.

Комплексне вивчення вертикальних та паралельних взаємозв'язків фінансової кризи дозволило представити фінансову кризу як складний процес трансформації одного виду кризи в інший з перспективою лавиноподібного розвитку негативних явищ, наслідком якого є банкрутство підприємства. Розвиток паралельних зв'язків фінансової кризи характеризує її масштаби і являє собою послідовну активізацію кризи ліквідності, кризи платоспроможності, кризи прибутковості, загрози втрати фінансової стійкості. Поглиблення кризових процесів характеризується вертикальними зв'язками.

Накопичення причин інтенсифікації розгортання одного виду кризи прискорює її наростання на кожній наступній стадії.

Отже, успішне антикризове управління підприємством визначається своєчасністю розпізнавання його кризового стану. У стані банкрутства підприємство може опинитися при ігноруванні ранніх фаз розвитку фінансової кризи або через невірний вибір антикризової стратегії. Розбалансованість внутрішнього фінансового механізму негативно позначається на спроможності підприємства до самостійного виходу з кризової ситуації. Саме тому важливим є своєчасне переведення підприємства на режим антикризового управління шляхом впровадження механізму виявлення та подолання фінансової кризи. Реалізація адекватних заходів на початкових стадіях розвитку кризових процесів дозволить зберегти внутрішній потенціал підприємства, мобілізація якого створить основу недопущення банкрутства.

Література

1. Гудзь Т. П. Санаційний інструментарій системи раннього реагування та попередження фінансової кризи на підприємстві / Т. П. Гудзь // Вісник Львівської комерційної академії. – Вип. 18. – Львів: ЛКА. – 2005. – Ч. 2. – С. 203-207.

УДК 330.567.25:330.322

ЗАОЩАДЖЕННЯ ДОМАШНІХ ГОСПОДАРСТВ ЯК ДЖЕРЕЛО ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Нагайчук В. В. – к.е.н., доцент; Капустіна А. – студентка
Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Одним із ключових питань, яке необхідно вирішити для побудови ефективної та сталої економіки є забезпечення національної економіки інвестиційними ресурсами, адже стабільне зростання економіки неможливе без значного залучення інвестиційних ресурсів, одним з важливих таких джерел є грошові заощадження домашніх господарств.

У сучасній та класичній науковій економічній літературі проблема заощаджень є однією з найвагоміших. Детальні та всебічні дослідження знайшли своє відображення в працях класиків економічного вчення, зокрема А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. М. Кейнс, Дж. Р. Хікс, П. Самюельсон і ін.

Метою статті є аналіз мотивів заощаджень домашніх господарств та обґрунтування необхідності використання заощаджень домогосподарств в інвестування економіки України.

Заощадження населення можна визначити як частину грошових доходів населення, яка формується за рахунок скорочення поточного особистого споживання (задля накопичення) і призначена для забезпечення потреб у майбутньому.

Серед чинників, які впливають на формування заощаджень, Марцин В. виділяє такі: державна політика, економічна і демографічна ситуація в країні, розвиненість мережі кредитно-фінансових структур, податкові стимули, стабільність політичного